

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 900.

CHICAGO, ILL., 11. DECEMBRA (December 11), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

BALTIŠKO VPRAŠANJE IN SOVJETSKA RUSIJA.

Po drugi ruski revoluciji so se baltiške dežele s pomočjo kajzerjevih čet in pozneje s pomočjo zavezniških sil ločile od starega ruskega imperija in proglasile neodvisnost. Provizorične vlade, ki so jih imeli v rokah prvotno boljševiki (npr. v Estoniji), ali pa druge delavske stranke, so bile vržene in nasledile so jih nacionalistične in koalicijske vlade.

Ob Baltiškem morju so nastale dežele Estonija, Latva in Litvinsko; toda v pogledu baltiškega vprašanja s stališča današnje Rusije prideti resnično v poštev le Estonija in Latva, ki sta odrezali Rusijo od najvažnejših luk ob Baltiku — od Revala v Estoniji in od Rige v Latvi.

Na versaillski "mirovni" konferenci je pokojni Wilson zastopal stališče, da sta Estonija in Latva del ruske ekonomske enote (kakor je Reka del ekonomske celine Jugoslavije), in kot take se jih ne sme ločiti od Rusije. Imperialistični angleški in drugi državniki pa so v vseh takih slučajih stali na stališču "samoodločevanja narodov" in so priznali Estonijo in Latvo za samostojni deželi z namenom oslabilati Rusijo kot pomorsko silo. Ker Zedinjene države niso priznale versaillske pogodbe, tudi niso priznale samostojnosti omenjenih dveh dežel, dasi so z njima sedaj v zelo prijateljskem razmerju.

Estonija, ki je prva baltiška dežela od Leningrada, meri 23,160 kv. milj in šteje 1,700,000 prebivalcev. Njeno glavno mesto je Reval (69,000 prebivalcev), ki je važno baltiško pristanišče, oddaljeno od Leningrada po direktni obmorski črti samo okoli 180 milj. Distanca od Leningrada do estonske meje je približno 70 milj.

Na eni strani Finskega zaliva je Finska, na drugi Estonija, in Finski zaliv je pot v Kronstad in v leningradsko luko. Ločitev baltiških dežel od Rusije je slednjo odtrgalo od važnih luk, ki so ji odpirale pot na široke morske ceste. Tudi danes gre mnogo ruske trgovine skozi baltiške luke, toda niso več njeni pristani, in njen uvoz in izvoz, kolikor ga gre skozi Rigo in Reval, gre skozi tuje dežele pod regulacijami, kot so navedene v trgovskih pogodbah prizadetih dežel.

Petrogradska luka po zimi ni dostopna prometu radi ledu. Reval v bližnji Estoniji je prost te ovire, istotako Riga. Estonija in Latva ne bi imeli za Rusijo nikake posebne važnosti, ako bi bile kje ob ruski-kitajski meji. Ob Baltiku pa tvorita vrata v luke, ki so za Rusijo življenskega pomena.

Vse to je treba razumeti, kadar se pojavljajo v listih vesti o uporih ali revolucijah v baltiških deželah. In tak upor, pripisan komunistom, se je dogodil koncem novembra v Estoniji.

Estonijo so si v trinajstem stoletju razdelili Nemci in Danci. L. 1346 je prišla popolnoma pod nemško oblast. L. 1561 jo je okupirala Švedska in l. 1710 so jo vzeli Rusi. L. 1917 je kajzerjeva armada "osvobodila" Estonijo izpod jarma "imperialistične Rusije". Estonci govorijo jezik podoben finskemu in deloma švedskemu. Po vojni se je razvil med njimi skrajni nacionalizem, kakor v vseh drugih preje podjarmljenih deželah.

Taka je v površnih obrisih zgodovina tega malega koščka sveta, radi katerega se je prelilo že mnogo krvi.

Komunistično gibanje v Estoniji ni jako, toda ima v sosedni Rusiji močno, ali bolje, glavno zaslombo. Estonski komunisti imajo v programu povratek Estonske pod okrilje sovjetske Rusije. Oni dokazujejo, da bi bilo to v interesu obeh dežel, kajti jasno je, da sta vsled teritorialne lege navezani druga na drugo. Estonija pod carizmom je bila zatirana kakor vse pokrajine ki jih je vladal carizem, ruske in neruske. Današnja Rusija je federacija več ali manj avtonomnih dežel. Če se ji Estonija pridruži, se ne bo pridružila Rusiji kakor je bila, niti ne Rusiji v nominalnem pomenu besede, ampak Uniji sovjetskih socialističnih republik.

Komunistični puč v Estoniji, ki se je dogodil koncem novembra, se ni posrečil. Estonske oblasti so pričele z bojem proti komunistom že pred več tedni, ker so baje odkrile zarote, katerih namen je bil veleizdajniški — vreči sedanjo vlado, imenovati komunistično in izročiti Estonijo Moskvi. Javni organi so aretirali večje število komunistov in jih par desetini obsodili

na smrt. Proti sodnim razpravam na estonskih sodiščih so se vršile v Leningradu in Moskvi velike demonstracije, ki pa na estonske oblasti niso vplivale. Dne 1. decembra ob 5. zjutraj so se komunisti v Revalu poslužili drastičnega sredstva in skušali vreči vlado. V nekaj urah je bil upor zadušen. Ubit je bil en minister, nekaj policajev in vojakov, par ljudi ki so slučajno bili na prostorih kjer se je streljalo, in okoli trideset komunistov, kot so poročali novinarji iz estonskega glavnega mesta. Do petdeset komunistov pa so oblasti obsodile na smrt in jih ustrelile.

Upor v Estoniji pripisujejo nekatera poročila Zinovjevi politiki, ki skuša dokazati Trockiju, s katerim je v sporu, da so uspešne revolucije v evropskih deželah še vedno mogoče kljub navideznemu stabiliziranju kapitalističnih vlad. Trockij je baje protivnega mnenja in je za spremenitev taktike komunističnih strank v mirnejšo in bolj kompromisno smer, Rusija pa naj obrne svoje glavne sile za razširjenje svojega vpliva v Aziji, kjer ima za enkrat mnogo ugodnejše polje kakor v Evropi. Bilo kaj resnice na takih vesteh ali ne, fakt je, da igra Zinovjeva skupina v Kominterni še vedno na karte splošne evropske in svetovne revolucije in dejstvo je, da je s Trockijevo skupino, ki ima v nekaterih komunističnih strankah v Evropi močno zaslonbo, v ostrem sporu.

Komunistični puč v Estoniji se je ponesrečil, kakor se je v Bolgariji in Nemčiji. Ali upor v Estoniji ima drugačen značaj kot pa npr. upor v Nemčiji ali Bolgariji. Če bi Rusija hotela, bi lahko okupirala Estonijo in Latvo, toda tega ne namerava, dasi ni izključeno, da ne bi izrabila prilike, ako bi se ji ponudila. Taka kakor je danes niti od daleč ne zasleduje imperialistične politike v oblikah angleške Baldwinove vlade.

Obstoječe vlade baltičskih dežel in Finske ter Poljske so absolutno nasprotne in sovražne vsaki ekspanziji sovjetske Rusije proti baltičskemu morju. To se je pokazalo tudi v slučaju zadnjega upora estonskih komunistov, ker so vse pričele rožljati z orožjem. Če bi Rusija skušala okupirati Estonijo, bi ji nasprotovale baltičske dežele, Finska in Poljska z orožjem, katere v svoji propagandi trdijo, da ni današnja Rusija nič manj imperialistična in v zatiranju nič manj brutalna, kakor je bila carska Rusija.

Položaj ob Baltiku ni stabilen, kakor ni skoro nikjer. In takozvano baltičsko vprašanje ne bo rešeno, dokler bo ogromna Rusija ograjena z deželami, kakor sta Estonija in Latva. Odtod prizadevanja, da se jih dobi v federacijo sovjetskih republik s centralno vlado v Moskvi.

Ako si sodrug, ako si razredno zaveden, ali se kedaj vprašaš, koliko si storil za svojo organizacijo iz za svoje glasilo?

Sodnik Panken o izgledih za ustanovitev ameriške delavske stranke.

Sodnik Jacob Panken, newyorški socialist in eden voditeljev ameriške socialistične stranke, objavlja serijo člankov, v katerih razpravlja o možnostih za ustanovitev velike delavske stranke na januarski konvenciji Progresivne politične akcije in o bodočnosti socialistične stranke.

Sodrug Panken je mnenja, da socialistična stranka ni pridobila s pridruženjem k La Folletovi kampanji drugega kot to da je prišla bolj med mase in da so imeli socialistični govorniki priliko govoriti množicam, ki bi jih v samostojni kampanji ne mogli doseči.

Panken pravi, da je bila delegacija na clevelandski konvenciji Konference za progresivno politično akcijo resnično delavska delegacija. Njegovo prepričanje je, da je bila večina delegatov za takojšnjo formiranje delavske stranke. Toda bojazen, da je čas prekratek in da bi organiziranje nove stranke par mesecev pred predsedniškimi volitvami povzročilo kaos v unijskih vrstah in med progresivci, je povzročila, da se je ustanovitev delavske stranke odložila na januarsko konvencijo. Vseeno, stranka bi bila ustanovljena že v Clevelandu, če bi se tudi La Follette ne pridružil mnenju, da je treba šele potipati sentiment ameriških volilcev, da se vidi, ako so za organiziranje nove politične stranke. La Follette je zastopal nazor, da je mogoče organizirati trajno politično stranko po predsedniških volitvah, ne pa v času kampanjske histerije.

Socialistična stranka je imela dve poti: Poseči v volilni boj samostojno in agitirati proti vsem drugim kandidatom, vključivši La Folleta, ali pa indorsirati slednjega in izrabiti kampanjo za agitacijo v prid ustanovitve skupne delavske stranke in za pojačanje socialistične stranke. To premembo v taktiki je članstvo socialistične stranke sprejelo v dobri veri, da je ta pot najboljša v dani situaciji in je šlo na delo za stvar kakor nobena druga skupina, istotako članstvo tistih unij, ki so v prejšnjih kampanjah podpirale socialistično stranko.

Rezultat kampanje pa ni niti malo povoljen. Število glasov ki jih je dobil kandidat KPPA., je manjše kot se je pričakovalo, in s tem je dobila udarec tudi akcija za ustanovitev ameriške delavske stranke.

Panken v svojih člankih slika zgodovino ameriškega socialističnega gibanja, iz katere je razvidno, da se je socialistična stranka od vsega svojega začetka trudila pridobiti unije za samostojno politično akcijo in jih organizirati v socialistični federaciji za delo na političnem in ekonomskem polju. Sklep socialistične kon-

vencije l. 1921 v Detroitu, ki je nalagal stranki-nemu odboru stopiti v stike z unijami in jih pridobiti za organiziranje skupne politične stranke, je bil eden takih korakov. Rezultat te strankine akcije je bil ustanovitev Konference za progresivno politično akcijo, ki pa ni šla delavske federacije. Vztrajali smo in delali za združenje delavskih sil na političnem polju in uspeli pridobiti KPPA., da je sklicala za dne 4. julija t. l. nominacijsko konvencijo, od katere smo pričakovali da bo popolnoma ločila unije od stare taktike in formirala delavsko stranko ki bi pomenila, čeprav bi imela v začetku le minimalni socialistični program in zahteve za delno socializacijo, vendar velik korak naprej. Tudi na tej konvenciji niso socialisti dosegli drugega kakor to, da so ustvarili med vodstvi unij sentiment za delni prelom vezi s kapitalističnimi strankami in da so se izrekli za podpiranje La Folletta, ki je izjavil, da je pripravljen sprejeti nominacijo kot neodvisen kandidat na progresivni platformi, katero je sam predložil. Socialistična stranka je videla cilj in šla v kampanjo z namenom delati za cilj, pri tem pa je seveda morala sodelovati v kampanji za skupnega predsedniškega kandidata in je sodelovala.

Tako si je soc. stranka od l. 1921 naprej pridobila izkušenj z na detroitški konvenciji odobreno taktiko, s katero bi ji bilo mogoče polagoma dobiti vpliv v unijah in jih privedi na pota jasnega socialističnega programa.

Pankenovo mnenje je, da se je eksperiment, četudi samo začasno, ponesrečil. Raditega priporoča v strankinemu časopisju, da je za socialistično stranko v sedanjí situaciji najboljša pot da koncentrira vse svoje energije za pojačanje svojih vrst in se udeležuje političnih bojov samostojno dotlej, dokler ne bo ameriško delavstvo jasnejše spoznalo, da mu je za uspešen boj proti kapitalizmu potrebna politična stranka s socialističnim programom. Delavstvo, ki se tega danes zaveda, bo delalo v socialistični stranki za socializem in tisto delavstvo, ki hoče svojo politično stranko, in je pričakovalo da jo dobi po predsedniški kampanji, jo bo našlo v socialistični stranki.

"THE NEW LEADER"

Najboljši angleški socialistični tednik v Ameriki je "The New Leader", ki izhaja v New Yorku. Vsebina je izbrana in za sotrudnike ima sposobne pisatelje in časnikarje. Prinaša pregled socialističnega gibanja doma in po svetu. Razprave in članke ter vse kar prinaša, je vredno, da se čita. Naročnina na "New Leader" je \$2 na leto. Naslov: "The New Leader", 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naročnino sprejema tudi tajništvo JSZ. Sodrugi in somišljeniki, širite naše liste!

Dva ali trije volivni bloki?

(Ta in naslednji članek je priobčil ljubljanski "Socialist" z ozirom na prihodnje volitve v jugoslovansko skupščino.)

Meščani vseh struj in strank se večje trudijo, da bi speljali ves volivni boj v dva bloka: Pašič-Pribičević kontra Davidović-Radič-Korošec. Ni treba povdarjati, da sta oba bloka izrazito meščansko kapitalistična.

Za zavedne delavce je na prvi pogled jasno, da niti prvi niti drugi blok ne bo voljan zastopati delavskih interesov, ker delavski interesi nasprotujejo interesom meščanstva in narobe nasprotujejo meščanski interes delavskim.

O resničnosti teh trditev smo se do sedaj že dovolj prepričali. Imeli smo že 13 vlad v Jugoslaviji, enkrat je bila ena meščanska skupina na vladi, drugič zopet druga, za revno ljudstvo pa ni napravila nobena več, v kolikor je niso k temu prisilili zastopniki proletariata in pa njegove organizacije.

Iz teh razlogov proletariat nima niti najmanjše volje pomagati do zmage niti enemu niti drugemu meščanskemu bloku, temveč bo za volitve postavil svoje lastne kandidature proti obema blokoma in za delavske interese.

Vsi naši govorniki in agitatorji, ki so bili preteklo nedeljo na različnih shodih in sestankih, so prišli s poročili, da želi članstvo in somišljeniki, naj se razvije živahna volivna borba v prid delavskemu stanu. Delavstvo želi, naj se sestavi kolikor le mogoče enotna kandidatna lista, da se delavski glasovi ne bodo tako cepili, kakor pri zadnjih volitvah. Razvije naj se energična agitacija med delavskimi in kmečkimi sloji za te pomembne volitve.

Razpoloženje med ljudstvom je sijajo. Oglašajo se celo taki kraji, ki so zadnjič volili klerikalno "avtonomijo," pa so prišli sedaj do zaključka, da je bila cela klerikalna avtonomija in demokratični bav, bav, zagrinjala, za katerim se je skrivala nenasitna kapitalistična bisaga.

Naša stranka ki je že pri zadnjih volitvah dobila v celi državi 46 tisoč glasov, je gotovo po svoji velikosti in moči najkompetentnejša predstavica delavskega razreda te države. Zato bo tudi pri teh volitvah poklicana, da zbere ves delavski element na enotno listo in pomaga izvojevati delavskemu razredu ono veljavo, ki mu po njegovi važnosti pritiče.

Prav gotovo bo računala z razpoloženjem delav-

V PRIHODNJI IZDAJI

V prihodnji izdaji bo priobčen članek o izidu novemberskih volitev z ozirom na ameriško socialistično stranko.

Nadalje članek o raznih strujah, ki delujejo za ali proti ustanovitvi ameriške delavske stranke.

O frakcijskih bojih v Amalgamated Clothing Workers.

O sporih med Fosterjevo in Ruthenbergovo skupino v W. P.

Satirična razprava o dramatikih med ameriški Slovenci je morala iz te izdaje izostati; priobčena bo prihodnji teden.

skega ljudstva, ki noče cepiti svojih moči na razne stranke in strančice in bo skušala z veliko toleranco in samozatajevanjem doseči, da bo šel delavski razred res enoten v borbo za svoje pravice. Seveda ni dosega te enotnosti samo od nas odvisna, temveč je treba dobre volje tudi pri drugih skupinah. Naša širokogrudost seveda ne more biti neomejena, ali že danes povdarjamo, če bo na drugi strani toliko dobre volje, kot jo je pri nas, potem bo delavstvo enotno nastopilo in enotno zmagalo.

Za enotnost delavskega razreda.

Zadnje skupščinske volitve so jasno pokazale: razdvojenosti in needinosti delavskega razreda sledi nujno reakcija in absolutna nadvlada meščanskih strank.

Ker je bil delavski razred pri zadnjih skupščinskih volitvah razdvojen, razbit, je ostal brez parlamentarnega zastopstva. Zato je bilo parlamentarno delovanje protidelavsko in zato parlament ni upošteval delavskih zahtev in delavskih interesov.

Zavedamo se, da meščanski parlament ne more zadovoljiti potreb delavskega razreda. Prav tako pa se zavedajo recimo rudarji, da smo ob zadnji stavki v revirjih težko občutili pest in razpoloženje meščanskega po zastopstvu delavskega razreda nevplovanega parlamenta.

In ko so sklepali zakon o prometnem osebnju, ko so razpravljali železničarsko pragmatiko, ni bilo v parlamentu nikogar, ki bi zastopal koristi železničarjev, potrebe železničarskih družin.

Videli pa smo: demokrati so okupirali ministrstvo za šume in rude, zato, da bodo "nacionalizirali" Trboveljsko družbo. Klerikalci pa so zasedli ministrstvo za promet, zato, da so naklonili zaslužek svojim, klerikalnim institucijam in različnim gospodarskim zvezam.

Interes delavskega razreda pa je vsem meščanskim strankam — deveta briga.

Glavna skrb jim je, da osleparijo ob volitvah delavca, prisleparijo nekaj mandatov, potem pa pozabijo na dane obljube in delajo za se, za svoje strankarje.

Bo odslej drugače?

Vsa znamenja kažejo, da je dovelj delavskega trpljenja. Vsa znamenja kažejo, da je tudi zadnji delavec spoznal: meščanske stranke so največji škodljivci delavskega razreda! Zato je pričakovati, da bodo meščanske stranke zastoj iskale glasov in zaupanja v delavskih vrstah. Zato pričakujemo, da bo število socialističnih glasov poraslo in da bo ravno ta porast socialističnih glasov najglasnejša in najodločnejša obsodba politike meščanskih strank.

Socialistični glasovi bodo značili, koliko je ljudi, ki so spoznali nujnost razrednega boja, koliko je ljudi, ki videjo, da je militarizem naš najhujši bič in čutijo vso težo težkih, po meščanskih strankah povzročenih dni na svoji koži.

Vendar pa še ne bo zadoščalo, da bo delavec obsodil z volivno kroglico početje meščanskih strank. Delavec bo moral spoznati, da je treba za uspehe težkega, trajnega organizatoričnega dela! Da je treba za delavca dobrega časopisja! In, prihodnji volivni boji naj uspe vsaj v tem, da bo prišel Socialist v zadnjo vas in da bo v vseh krajih, kjer živi delavstvo delo-

vala politična organizacija Socialistične stranke Jugoslavije.

Kako se godi delavcu, če je razbit in brez organizacije, je pokazalo zadnje leto. Kako se bo godilo delavcu, če bo enoten, organiziran, to naj pokažejo prihodnja leta.

Za volitve pa na delo! Na delo za organizacijo! Na delo za socialistični tisk! — ("Socialist".)

Vsega so rdečkarji krivi.

Na Japonskem se je dogodilo nekaj demonstracij proti Zedinjenim državam, prvič radi žaljivega izključenja Japoncev od naseljevanja v to deželo, drugič radi manevrov, ki jih bo imela ameriška vojna mornarica v bližini Japonske. Zedinjene države iztegujejo svojo roko bolj in bolj v Azijo in to ima za posledico poostrevanje odnošajev med ameriško republiko in Japonsko.

Človek bi mislil, da je za neprijateljsko razpoloženje med Japonci in kapitalistično Ameriko kriva imperialistična politika obeh vlad, predvsem ameriške, toda novinar John Russel Kennedy je sporočil svojim listom iz Tokija, da so za japonske demonstracije proti Zedinjenim državam odgovorni rdečkarji. Rdečkarji namreč ne puste, da bi bili Japonska in Zedinjene države v prijateljstvu druga z drugo, pa hujskajo Japonce proti nam. Na ta način mislijo zanetiti sovraštvo, kar bo vodilo do vojne, če ne bomo oprezní.

Ti rdečkarji pa res nimajo prav nobene vesti, ker nete sovraštvo med japonsko in ameriško vlado! Gotovo bi bile v največjem medsebojnem prijateljstvu, če ne bi bilo te rdeče zalege. Ni čuda, da se japonske oblasti tako marljivo trudijo zatreti radikalno gibanje. Njim je samo za ljubi mir in za prijateljstvo, ki ga goje do vlade v Washingtonu. Taka rasa!

Rezultat volitev v nemški državni zbor.

Volitve v nemški državni zbor, ki so se vršile dne 7. decembra, so prinesle zmago republikanskim strankam. Nazadovali so ekstremni nacionalisti, ki vidijo rešitev Nemčije samo v obnovitvi monarhizma, in komunisti. Slednji so na podlagi vesti z dne 8. decembra izgubili 17 mandatov in okoli 25 odstotkov glasov. Vlada je nekaj tednov pred volitvami poskušala ovirati komunistično propagando in dala aretirati nekaj komunistov, kar jim je v agitaciji veliko več koristilo kakor škodilo.

Najbolj je napredovala socialno demokratična stranka, ki je pridobila dvaintrideset mandatov več kot jih je imela v prejšnji zbornici, in bo najjačja skupina v novem državnem zboru.

Socialno demokratična stranka je izvolila 130 poslancev, nemški nacionalisti 104, centristi (klerikalna ljudska stranka) 68, nemška ljudska stranka 50, komunisti 45, demokratje 32, bavarska ljudska stranka 19, ekstremni nacionalisti 14, ekonomska stranka 10, agrarci 8, Hanoverska skupina 4, druge stranke 8.

Ludendorffova vsenemška stranka, ki propagira monarhijo in revolucijo da se jo doseže, je izgubila 60 pet. svoje moči. Več o nemških volitvah bomo pisali v eni prihodnjih izdaj.

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEHOdlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.*(Nadaljevanje.)*

“Prej nikoli ni bilo toliko blaznih!” govore in prebledevajo, in si skušajo dopovedati, da je zdaj do pičice tako kakor nekdanj, in da ta svetovni požar, to strašno posilstvo pameti ne more do živga njih ubogim, majhnim možganom.

Ljudje so se vendar vojskovali tudi prej in sploh že od pamtiveka, in niso nikdar opazali takšnih reči! “Boj se naziva zakon življenja, govore z velikim prepričanjem in mirom, pri tem pa prebledevajo sami, in se v skrbeh ozirajo po zdravniku, in kriče v strahu: “Vode! Brž, brž — kozarec vode!”

Z veseljem bi ti ubogi človečki postali tepci, samo da ne bi morali opazati, kako se jim maje razum, kako v tem boju z brezumjem, ki so mu tako malo kos, peša njihovo mišljenje. V teh strašnih dneh, ko tam v daljavi neprestano delajo iz ljudi mrliča, nisem mogel nikjer najti mesta in sem tekal semintja, koder so bili ljudje; poslušal sem mnogo razgovorov o tem predmetu, mnogo ljudi sem slišal zatrjevati s hinavskim smehljajem, da jih vojna prav nič ne skrbi. A še češče sem srečaval pošteno, neprikrito grozo in brezupne, grenke solze, in glasne vzroke brezmejnega obupa, kakor da bi v njihovih izbruhih veliki duh svetov sam po človeških ustih razodeval mogočno pretenje svoje besede:

“Kdaj se bo končalo to blazno klanje?”

V znani rodbini, ki je že dolgo, morda že par let nisem bil posetil, sem se nenadoma srečal z umobolnim častnikom, ki se je bil pravkar vrnil z bojišča. Sošolca sva bila nekdanj, toda nisem ga spoznal; tudi njegova mati, ki ga je vendar rodila, ga ni spoznala; da je ležal leto dni v grobu, bi bil ostal podobnejši samemu sebi, nego je zdaj. Lasje so mu postali čisto beli, kakor sneg; črte obraza so se le malo izpremenile — toda on vedno molči in nekaj posluša, in to daje njegovemu obrazu tako tesnobno čuden izraz tujosti in ravnodušja napram vsemu, da se ga kar bojiš nagovoriti. Pripovedovali so njegovim sorodnikom, na kak način je izgubil razum: stal je v rezervi, ko se je vrgel so sednji polk v naskok z bajoneti. Vojaki so se zagnali naprej in so kričali “urá”, in sicer tako glasno, da so skoraj prekričali streljanje. Takrat pa je streljanje nenadoma umolknilo, umolknil je urá, nastopila je grobna tišina — trčili so bili drug ob drugega, boj z bajoneti se je pričel. In te tišine niso prenesli njegovi možgani.

Zdaj je miren, dokler okrog njega govore,

ropotajo in kriče; ako pa nastopi le trenotek molčanja — že se prime za glavo, zaganja se v steno in v pohištvo ter dobiva nagle napade, kakor da bi bolehal za božjastjo. Mnogo sorodnikov ima, ki se odmenjavajo pri njem ter delajo šum, ki mu prija, in za dolge brezglasne noči je našel sredstvo njegov oče, sivobrad starec, ki tudi ni čisto zdrave pameti. Po stenah njegove sobe je razobesil same tikajoče ure, ki bijo skoraj neprestano, vsaka ob drugem času, in zdaj je napravil tam tudi kolo, podobno raglji, ki se vrti brez prestanka. Nihče njih še ni izgubil nade, da ozdravi, ker je star šele sedemindvajset let, in očitno vlada pri njih celo prav veselo razpoloženje. Oblačijo ga v elegantno civilno obleko in skrbje tudi sicer za njegovo zunanost, in s tistimi belimi lasmi, z obrazom, ki je še mladosten, dasi zamišljen in aristokratski, ter s svojimi počasnimi, trudnimi kretnjami se zdi človeku celo lep mož.

Ko so mi povedali njegovo historijo, sem šel ter mu poljubil roko, tisto blede, velo roko, ki se nikdar več ne bo dvignila, da udari človeka, in nihče se ni posebno čudil, da mu poljubljam roko. Samo njegova mlajša sestra se mi je nasmehnila z očmi in je hodila potem ves čas s takšno ljubeznivostjo okoli mene, kakor da bi bil njen ženin, ona pa bi me ljubila bolj od vsega na svetu. Tako ljubezniva je bila, da sem ji že hotel pripovedovati o svojih pustih, temnih sobah, kjer sem bil čisto sam — ne, še huje nego sam. — O, to revno, šibko srce, ki se vendarle nikoli noče odreči upanju tolažbe . . .

“Kako ste blede,” je dejala prijazno, “in takšne temne obroče imate okrog oči. Ali ste bolni? Ali žalujete po bratu?”

“Zaradi vseh žalujem. In nič kaj zdravega se ne čutim.”

“Vem, zakaj ste mu poljubili roko. Ostali niso razumeli. Zato ker je . . . blazen, kaj ne da?”

“Da, ker je blazen.”

Zamišljeno se je zazrla v tla, in zdaj se je zdela zelo podobna bratu, samo da je bila mlada in sveža.

“Povejte, ali bi mi dovolili” — premolknila je, in zardela, toda ni povsila oči — “ali bi mi dovolili, da poljubim jaz vašo roko?”

Pokleknil sem prednjo, rekoč:

“Blagoslovite me!”

Prebledela je nekoliko, odstopila, in šepnila nato, samo z ustnicami:

“Jaz nisem verna.”

“Tudi jaz nisem.”

Za trenotek so legle njene roke na mojo glavo.

“Saj veš, da se peljem tjakaj?”

“Pelji se! Vzdržiš vendarle ne . . .”

“Ne vem . . . A treba jim je pomoči, kakor tebi, kakor bratu. Oni niso krivi. Ali se me boš spominjal?”

"Da. In ti?"

"Tudi jaz se hočem spominjati tebe. Z bogom!"

Pomiril sem se in lahko mi je postalo pri srcu, kakor da sem že prestal najstrašnejše, kar nosita v sebi blaznost in smrt. In tako sem včeraj prvič brez strahu in nepokoja stopil v svojo hišo, odprl bratov kabinet in sedel dolgo pri njegovi mizi. In ko sem se ponoči nenadoma zbudil, da, kakor od sunka, ter zaslišal škrtanje suhega peresa po papirju, se nikakor nisem prestrašil, marveč sem mislil skoraj z usmevom:

"Le piši, brat, le piši! Tvoje pero ni suho — pomočeno je v živo človeško kri: Pa najsi se zde tvoji listi prazni — v svoji strašni praznoti govore o vojni in o pameti več, nego so modrija — ni spisali o njih. Le piši, brat, le piši!"

... Davi sem čital, da bitka še vedno traja, in mučen nemir se me je lotil iznova. Obšlo me je čuvstvo, kakor da se mi je nekaj tujega mahoma zadrlo v možgane. Že prihaja, že je blizu — že stoji na pragu teh pustih, razsvetljenih soban. Spominjaj se me, o, misli name, ti ljubljeno dekle: blaznim. Trideset tisoč mrtvih. Trideset tisoč mrtvih ...

Sedemnajsti odlomek.

... Pretepi in krvavi spopadi divjajo po mestu. Temne, strašne vesti se širijo med ljudmi ...

Osemnajsti odlomek.

Davi, ko sem čital v časopisu brezkončni seznam padlih, se je polastilo moje pozornosti znano ime: ženin moje sestre, ki je bil z bratom vred poklican kot častnik, je našel smrt na bojišču. In uro kasneje mi je izročil pismonoša list, naslovljen na mojega brata, in na ovitku sem spoznal pisavo padlega: mrtvi piše mrtve mu! Toda to še ni tako kruto, kakor tisti drugi slučaj, ko je pisal mrlič živemu človeku: pokazali so mi mater, ki je dobivala cel mesec dni še pisma od svojega sina, potem ko je čitala v časopisu vest o njegovem strašnem koncu: da ga je raztrgala granata. Ljubeč sin je bil in vsako njegovih pisem je bilo polno nežnih besed, polno bodrilne tolažbe, polno mladostne, naivne nade v kdo ve kakšno neznano srečo. Zdaj je bil mrtev — in dan za dnevom je pisal s tako pošastno točnostjo vedno le o življenju, da je mati naposled nehala verovati v njegovo smrt; in ko je potem pretekel dan, in še drugi in tretji, ne da bi prišel list od njega — je vzela veliki, stari samokres svojega sina, nastavila si ga je z obema rokama na prsi ter si pognala kroglo v život. Zdi se mi, ostala je živa — gotovega ne vem.

Dolgo sem gledal ovitek, misleč si: držal ga je v roki, kupil ga je nekje, dal je svojemu slugi denar ter ga poslal ponj v kakšno prodajalno, skrbno ga je zalepil in ga vtaknil nemara sam v skrinjico za pisma. Zamotani aparat, ki mu pravijo pošta, se je spustil v tek, in mimo

gozdov, trat in mest je letelo pismo vedno dalje, potovalo je iz rok v roke, stremeče neprestano proti svojemu cilju. Nekega jutra je zadnjičkrat obul škornje tisti, ki ga je napisal — in pismo je letelo dalje; ubili so ga — in pismo je letelo dalje; vrgli so ga v jamo ter ga pokrili s trupli in s prstjo — in pismo je letelo še vedno mimo gozdov, trat in mest, kakor prijemljiva, živa pošast v zapečatenem sivem ovitku. In zdaj ga jaz držim v roki.

Takšna je listova vsebina. Pisano je s svinčnikom na majhne kosčke papirja in nedokončano; nekaj je moralo priti vmes.

"... Šele zdaj sem spoznal veliko radost vojne, to staročastito, prvotno veselje nad moritvijo ljudi, nad zatiranjem teh umnih, zvijačnih, premetenih stvari, ki so brez primere zanimivejše od najbolj zvitič zverin. Venomer ubijati — to je najmanj tako veličastno, kakor igrati si tenis s planeti in nepremičnicami. Ubogi prijatelj, kako te pomilujem, da ne moreš biti z nami, marveč se moraš dolgočasiti v prazni vsakdanjosti meščanskega življenja. Tukaj, v ozračju smrti bi našel tisto, po čemer je vselej stremilo tvoje nemirno, plemenito srce. "Opajati se s krvjo" — v tej nekoliko obrabljeni primeri se skriva popolna resnica. Mi bredemo do kolena po krvi, omotica se nam dela od te "črni ne", kakor govore moji vrli fantje v šali. Piti sovražnikovo kri — ne, ta šega nikakor ni tako brezumna, kakor mislimo: ljudje so dobro vedeli, kaj so počeli ...

"... Vrani krakajo. Ali slišiš? Vrani krakajo! Nebo črni od njihovih trum. Mirno se spuščajo med nami na zemljo, izgubili so ves strah, spremljajo nas povsod; mi hodimo pod njimi kakor pod ogromnim solnčnikom iz črnih čipk, kakor pod črnolistim drevesom, ki ziblje svoje veje. Eden njih je priletel nedavno tik mimo mojega obraza ter kresnil po meni s kljunom — menda me je imel za mrliča. Vrani krakajo. In to me nekoliko vznemirja. Odkod se jih pač jemlje tolika množina?

"... Včeraj smo naskočili sovražnika v snu. Tiho, jedva se dotikaje tal z nogami, smo se priplazili do njega — prav kakor na lovu. Tako previdno smo lezli, tako zvito, da se nismo dotaknili niti enega trupla, in nismo preplašili niti enega vrana. Plavalni smo kakor sence, in noč nas je skrivala. Jaz sam sem se vrgel na stražnika: vrgel sem ga na tla ter ga zadavil z lastnimi rokami, da ne bi bilo šuma. Saj me razumeš: le majhen krik, in vsa nakana bi bila izpodletela. Toda on ni kričal. Zdi se mi, da sploh ni našel časa, da bi si mogel razložiti: ubijajo me!

"Vsi so spali ob pojemajočem tlenju ognjev, mirno spali, kakor v domačih posteljah. Dobro uro je trajalo naše krvavo delo, in le malokateri se je zbudil, preden je dobil smrtni sunek. Cvilili so pač, rohljali, prosili milosti. Tudi

hlatali so po nas, kakor da bi hoteli grizti. Eden med njimi mi je odgriznil mezinček na levi roki, s katero sem ga po neprevidnosti držal za glavo. No, on mi je odgriznil prst — jaz pa sem mu zato gladko odrobil glavo od života; potemtakem sva pač menda bot — kaj meniš? Pa da se niso vzdramili med klanjem! — Saj se je čulo mehko mlaskanje mesa pod sekanjem naših jekel, in škripanje kosti. Nato smo jih slekli do golega ter razdelili, kakor pravi evangelije, njih oblačila med seboj. Ne zameri mi, prijatelj, predrzne šale. Ti v svoji pedantski vestnosti porečeš bržčas, da je naše ravnanje čuda podobno plenu — toda saj tekamo sami napol nagaj okrog, naše uniforme so čisto ponošene. Jaz nosim že dolgo nekakšen ženski jopič in sem prej podoben kakšni kakor pa častniku naše slavne armade.

“Apropos: ti si oženjen in pravzaprav ne smeš čitati takšnih reči. Toda . . . ali razumeš? Ženske! Vraga vendar, saj sem tudi jaz mlad fant, in tako hrepenim po ljubezni! Nekoč si mi pokazal sliko mladega dekleta in si dejal, da je tvoja nevesta: tam je bilo napisanih par pretresljivih, tako otožnih, globoko otožnih vrstic, in ti si plakal, ko si jih bral. Dolgo, zelo dolgo je od tistih dob, a jaz se še spominjam. Tu na vojni seveda nimamo mnogo časa za takšne reči, ali takrat si plakal — tako otožno, tako žalostno je bilo tisto, kar je bilo pisano na sliki . . . Rad bi vedel, kako more častnik plakati?!”

“ . . . Vrani krakajo. Slišiš, prijatelj: vrani krakajo! Česa se jim neki hoče? . . . ”

Ostale s svinčnikom napisane vrstice so bile čisto zabrisane, in tudi podpis je bil nečitljiv.

Čudno, da nisem čutil niti najmanjšega sočutja s padlim. Razločno sem si predstavljal njegov obraz, kjer je bilo vse mehko in nežno, kakor v obrazu ženske. Rožna lica, svetle oči, jasne kot jutro, mehka mahnata bradica, ki bi pristojala tudi ženski. Bil je prijatelj knjig, evetlic, glasbe, imel je naraven odpor do vseh surovosti in je pisal stihe, in moj brat, pošten kritik, je pravil, da so njegovi stihii odlični. Z vsem tem in z vsem, kar sem sicer še vedel o njem, pa nisem mogel spraviti v soglasje krakajočih vranov, nočnega klanja in smrti, kakršne je umrl.

“ . . . Vrani krakajo . . . ”

In nenadoma se mi je zazdelo za en sam neizrekljivo srečen trenutek zmote, da vidim jasno in razločno, da je vse le laž in prevara, da vojske ni. Ni mrtvih, ni trupel, ni strašnega poloma v brezsilno omahujočem mišljenju. Na hrbtu ležim in sanjam strašne sanje kakor v otroških letih: te pošastne in molčeče, z grozo smrti napolnjene sobe so zgolj sen, in jaz sam, s čudnim pismom vred, ki ga držim v rokah — sem le prikazen v snu. Moj brat živi in vsi sede tam notri pri čaju, in sliši se žvenket čajne posode . . .

Ne, vendarle je res. O, nesrečna mati zemlja, vendarle je res! Vrani krakajo. To ni le gola izmišljotina praznega pisca, ki iztika za ceniimi efekti, ali norca, zagrizenega v svojo zmoto. Vrani krakajo. Kje je moj brat? Tako dober je bil in tako plemenit, in nikomur ni hotel žalega. Kje je? Vas vprašujem, brezvestni morilci! Pred vsem svetom vas vprašujem, brezvestni morilci, krokariji, ki sedite na mrhovini, nesrečne brezumne zveri! Ve zveri! Počemu ste umorili mojega brata? Da imate človeški obraz, bi vas bil po njem — toda vi nimate človeškega lica, vi imate le gobec zveri: dasi igrate vlogo ljudi — vendar vidim pod rokavicami vaše kremplje, in pod klobukom ploščato glavo živali; izza vaših umnih besed slišim skrito blaznost, rožljanje zarjavelih verig. In z vso silo svoje žalosti, svoje bolesti, svojega oskrunjenega mišljenja vas proklinjam, nesrečne, brezumne zveri!

Poslednji odlomek.

“ . . . Od vas se nadejamo duševnega prepoda in novega življenja!”

Tako je govornik z gromkim glasom zakričal, v množico, le trudoma se držeč pokoncu na svojem stebru ter loveč ravnotežje z rokami, ki so držale zastavo, z napisom, lomečim se v njenih gubah: “Proč z vojno!”

“ . . . Vi, zastopniki mladega pokolenja, vi, ki leži življenje še odprto pred vami, ohranite sebe in bodoče rodove pred to grozo in to blaznostjo! Nič dalje se ne da prenašati: s krvjo so zaslepljene oči. Nebo se ruši na glave, zemlja se kolje pod nogami. Vi dobri ljudje . . . ”

Čudno mrmranje je šlo skozi množico in glas govornika je za več minut zatonil v tem zamolklem, pretečem šumu.

“ . . . Najsi me kdo imenuje norca: na vsak način govorim resnico. Moj oče in moj brat gnijeta tam kakor meso crkljih živali. Prižgite plameneče gromade, izkoplajte globoke jame in uničite, zakopljite vsakatero orožje! Razrušite vojašnice, napravite, da slečejo ljudje to gizdavo obleko blaznosti! . . . Nič dalje se ne da prenašati . . . ”

(Dalje prihodnjtč.)

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka “Proletarca” je 900
Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic. Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravnishvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite “PROLETARCA”!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

“Dobri časi” in Coolidgova zmaga.

BESSEMER, PA. — Sedaj imamo za prihodnja štiri leta prosperiteto zagotovljeno in ustava je obvarovana, ker je ljudstvo poverilo vladu Calvin Coolidgu. Delavci se torej vesele dobrih časov. V kateremkoli kraju živiš, opazuješ kljub Coolidgovi zmagi zniževanje plač, priganjanja k delu če ga imaš, šikaniranje delavcev od strani kompanijskih agentov in odpuščanje delavcev v mnogih obratih. Coolidge pomeni prosperiteto za velike bankirje, industrialce in špekulante, delavci pa naj se pripravijo na velike boje, kajti reakcija se ne bo zadovoljila samo z zmago kot jo je dobila dne 4. novembra, ampak bo hotela zadušiti delavsko gibanje. Vlado imajo v rokah privatni interesi, v vseh zbornicah imajo večino, občine so njihove — in delavstvo — kaj ima?

Prvaki unij se boje organizirati delavsko stranko in tako nimajo nikogar v političnih uradih, ki bi bil z delavstvom v borbi proti izkoriščevalcem. Zanašajo se edino na takozvane “prijatelje delavstva”, okoli katerih moledujejo za pomoč in naklonjenost.

Volitve 4. novembra so dokazale, da se mase boje spremembe, in vzrok je strah za službo. “Če ne bo izvoljen republikanec, pa ne bo dela,” modrujejo ljudje, ki ne vedo, da je moč izpremeniti razmere na bolje v njihovih rokah.

V Lawrence County, v katero spada tudi Bessemer, je dobil Coolidge 12.403 glasove, demokrat Davis 1.863 in La Follette, ki je bil na glasovnici označen na socialistični in delavski listi, 3.928 glasov. La Follette je torej na drugem mestu. V Bessemerju so dobili Coolidge 171 glasov, Davis 25 in La Follette 33 glasov. Rezultat glasovanja, iz katerega črpam to poročilo, ne omenja kandidatov W. P. in radi tega ne vem da-li je Foster v tem kraju dobil kaj glasov ali ne. Lewis, socialistični kandidat za kongresnika je dobil 883 glasov; Plymton, soc. kandidat v državni senat je dobil 796, in Crawford, soc. kandidat v 1. legislativnem distriktu za poslanca, je dobil 668 glasov. List “New Castle News”, ki je objavil rezultat volitev tega okraja, ne omenja drugih kandidatov kot republikanske, demokratske, socialistične in La Follette.

Delegacija ameriških jugoslovanskih lakajev, ki je obljubila Coolidgu dati vse glasove ameriških Jugoslovancev republikanski stranki, se je motila. Dotični revčki so si mislili, da ako Coolidge zmaga, mu bodo lahko rekli, da so k zmagi tudi oni pripomogli in bodo vprašali za politično službo; nekaj nagrade bodo mogoče le dobili za svojo hlapčevsko “obljubo”. Lahko trdim, da so dali slovenski delavci državljani, izvzemši par Istrijanov, svoje glasove za delavsko socialistično listo.

Na polju socialistične agitacije nismo posebno aktivni. Tistih par, ki bi bili pri volji delati, ne morejo radi ovir, drugi pa so za podrobno agitacijsko delo in organizacijo brezbrizni. Tudi kompanije niso prijazne agitatorjem in če le morejo, jim preprečijo delovanje že v kali.

Naselbino je svoječasno posetil tudi brumni Karol Novače od W. P., ki med razumnimi delavci ni dobil nikake zaslombe, ker so toliko dorasli da se jih ne more opajati s frazami. Več simpatij pa je dobil med istrskimi Jugoslovani, ki so silno navdušeni za takojšen preobrat; Novače pa jim je pozabil povedati, da je treba za revolucijo še kaj drugega kot ploskanje in zbiranje kvodrov.

Leto 1924 bo kmalu zatoniло kar za nas ne bo imelo prav nobene razlike, ker ne pričakujemo dividend in si ne belimo glav z delitvami profitov. Delati bomo morali meseca januarja prihodnje leto ravno tako kakor meseca decembra 1924, tisti ki so brez dela, ga bodo pa iskali enako drugi mesec kakor v tem, dokler ga ne dobe. Želeti pa je, da se delavstvo po novem letu malo bolj zavzame za svoje interese in se bori bolj sistematično kot doslej.

V soboto 27. decembra bo društvo Krim, št. 97 SNPJ. priredilo slavnost dvajsetletnice SNPJ. Ob tej priliki bomo imeli tudi govornika SNPJ. iz Chicage. Veselica se prične ob 6. zvečer. Na svidenje dne 27. decembra. — *Zaveden delavec.*

V nedeljo 14. decembra na predavanje v Douglas Auditorium.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 14. decembra ob 2:30 popoldne bo predavala pod avspicijo socialistične stranke Lillian Herstein v Douglas Park Auditorium na So. Kedzie in Ogden Ave. v dvorani št. 6 (gornje nadstropje). Lillian Herstein je aktivna v illinoiski farmerski-delavski stranki in v unijskemu gibanju. Sedaj kandidira za mesto podpredsednice v illinoiski delavski federaciji (Illinois State Federation of Labor).

Predmet predavanja bo “What Kind of a New Party?”

Priporočamo našim sodrugom in somišljenikom, da se tega predavanja udeleže v čim večjem številu. L. Herstein je dobra govornica in zelo vplivna med progresivnim delavstvom v Illinoisu. Kako si ona zamišlja organiziranje skupne stranke ameriškega delavstva, boste imeli priliko čuti v nedeljo 14. decembra v Douglas Auditoriumu. Dvorana št. 6 je na vrhnem nadstropju (tista v kateri se je vršila zadnja konferenca članstva soc. stranke). Vstopnina na predavanje je 25c. — *Publikacijski odsek.*

La Follette-Wheeler kampanjski fond JSZ.

COLLINWOOD, O.: Nabral Jos. Presterl.	8	50
RED LODGE, MONT.: K. Erznožnik, nabral		
na seji dr. št. 81, SNPJ.	7.25	
CLEVELAND, O.: Klub št. 27, JSZ.	5.00	
CHICAGO, ILL.: Dr. št. 1, SNPJ., \$5, nabrano na seji \$10.65, skupaj	15.65	

Skupaj	\$28.40
Prejšnji izkaz	62.25

Skupaj \$90.65

Tajništvo JSZ.

Javna diskuzija v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — Ker se še vedno dobe so-mišljeniki ali bivši člani JSZ., ki kritizirajo slednjo radi njene medvojne taktike, je za dne 14. decembra aranžirana diskuzija, ki se bo vršila v S. N. D.

Debatirala bosta Anton Vičič, član kluba št. 45, in John Mahnich, nekdanji član tega kluba.

Predmet debate: "Taktika JSZ. z ozirom na zadnjo svetovno vojno in ameriška socialistična stranka."

Začetek debate ob 2. popoldne v spodnji dvorani S. N. D. Vstop vsakemu svoboden. Rojakom delavcem priporočamo, da pridejo v nedeljo 14. decembra v Slov. Nar. Dom, da čujejo argumente obeh protivnikov. Ako bo udeležba dovoljna, bo klub št. 45 aranžiral to zimo več sestankov, na katerih bomo razpravljali o raznih vprašanjih, tikajoči se delavskega gibanja. — *Martin Judnich*, tajnik.

Priredbe zbora "Zarja" in soc. kluba št. 27 v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — V soboto 22. novembra je priredil soc. pevski zbor "Zarja" plesno veselico v Slov. nar. domu, ki je bila dovoljno obiskana. Zabava je bila res neprisiljena, za kar so skrbele članice in člani "Zarje". Na sporedu je bil zanimiv ples, ki ga je organiziral Frank Mack. Igrali so tamburaši. Čisti prebitok znaša \$47.91. Naši prijatelji, ki so se udeležili te priredbe, so s tem ponovno dokazali, da so pripravljeni pomagati našemu pevskeму zboru, ki je tudi vreden naklonjenosti. Kar želimo je še več prijateljev in ljubiteljev lepega petja in še večje udeležbe na Zarjinih priredbah.

V soboto zvečer 17. januarja priredi soc. klub št. 27 v Slov. narodnem domu veselico, na katero tukajšnje občinstvo že sedaj opozarjamo. Podrobnosti bodo sporočene, ko bo tozadevni odbor gotov s pripravi.

Klub št. 27 vabi slovenske delavce v Clevelandu, da se mu pridružijo in pomagajo pri delu za širjenje socialistične misli in jačajo armado zavednega delavstva. Kdaj se vrše klubove seje, razvidite iz naznanila, ka je priobčeno v vsaki izdaji "Proletarca". Zavedni delavci so temelj socialističnega pokreta. Zavedni delavci so zavedni ako so aktivni agitatorji in borci, organizirani v socialističnih vrstah. V Clevelandu imamo za delo veliko polje. Ako ste na naši strani in se zavedate važnosti organizacije, pridite na prvo klubovo sejo in postanite član socialistične stranke. — *J. K.*

Agitatorji na delu.

Naročnin na "Proletarca" so poslali:

Anton Žagar, Utah	76
Anton Garden, Ohio	8
John Krebelj, Cleveland, O.	7
Joseph Presterl, Collinwood, O.	5
Louis Glaser, Pittsburgh, Pa.	4
Jernej Kokelj, Penna.	3
Anton Debeve, Sheboygan, Wis.	3
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	2
Thomas Petrich, Detroit, Mich.	2
Peter Bukovec, Bon Air, Pa.	1
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	1
Rose Selak, Star City, W. Va.	1
Frank Ludvik, Cleveland, O.	1

Listu v podporo.

BARBERTON, O.: John Fidell, \$2; po \$1:	
Tony Kukovac, Sam Garich, Joseph Dolgan,	
Joseph Tursich, John Jankovich, Pet. Berach,	
Joseph Klucarich, Andrej Ficko, skupaj	\$ 10.00
GIRARD, O.: Klub št. 222, JSZ., \$5.06, Ne-	
imenovan, 75c, skupaj	 5.81
CLEVELAND, O.: John Debeve	 1.00
CHICAGO, ILL.: Fred A. Vider	 1.00

Skupaj\$ 17.81
Prejšnji izkaz 737.02

Skupaj\$754.83

Koncert pevskega zbora "Lira".

Slovenski mešan pevski zbor "Lira" je priredil prošlo nedeljo svoj koncert v veliki dvorani Pilsenskega Sokola, ki je, kakor navadno pravimo, "dobro uspel".

Program bi se imel pričeti ob 3. popoldne. Pričel se je dobro uro pozneje, ker zbor ni hotel peti stenam, ljudi pa še ni bilo v dvorano. Udeležba na koncertu ni bila najboljša; vzrok je baje, ker se ni koncerta zadnje čase nič oglašalo v listih. Na oglašanje se ne bi smelo pozabiti.

Spored koncerta je obsegal osem točk; "Lira" je nastopila v treh.

Program v celoti bi bil lahko obsežnejši. Priporočljivo bi bilo, da bi se zbori, ki ne razpolagajo z dovoljnim številom dobrih moči, lotili rajše lažjih kot težkih kompozicij. Kar s težavo zmaga "Glasbena Matica", temu ne more biti kos tudi razmeroma dober pevski zbor.

Točke kakor je bila npr. št. 2, bi se morale na tiskovini boljše pojasniti. Če se prenese kompozicijo iz ene na drugo pesem, je potrebno, da se to pove. V točki 6 bi morale biti navedene tudi osebe, istotako v točki 5.

"Lira" je danes razen cerkvenih zborov edini aktiven slovenski pevski zbor v Chicagi in ob enem najstarejši slovenski pevski zbor v tej metropoli. Koncert, ki ga je priredil dne 7. decembra, je zahteval mnogo truda in stroškov. Dasi se ne štejem kompetentnim presojati koncerte, bi vendarle pričakoval od Lire malo več kot nam je dala s svojim zadnjim koncertom. Upam, da se bo za bodočega boljše pripravila in da ji bo občinstvo napolnilo dvorano. — *T.*

Nekdo je izgubil delo kljub temu da je glasoval za Coolidge. Potem se je razjezil in na glas izjavil, da ne bo dolgo, ko se tudi v Zedinjenih državah dogodi revolucija. Čuden revolucionar, ki vidi samo sebe in svoje delo. Prav radi takih revolucionarjev je preobrat iz sedanjega ekonomskega sistema v novega tako počasen.

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati poleg Proletarca tudi za "CHICAGO SOCIALIST", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR LETNIK 1925.

ENAJSTI letnik "Ameriškega Družinskega Koledarja" ne zaostaja po vsebini in ilustracijami za dosedanjimi letniki, pač pa jih prekaša. Vse dosedanje letnike je tiskala Narodna tiskarna, letnik 1925 pa je bil izročen v tisk drugi tiskarni in ta prememba je deloma vzrok, da koledar ni še v rokah naročnikov. Drugi vzrok je, da se je zakasnelo delo pri urejevanju letne kronike, ki obsega šestdeset strani in vključuje vse važne pojave po svetu tekom leta, med njimi tudi rezultat predsedniških volitev v Zedinjenih državah.

Koledar je sedaj v knjigovoznici in v nekaj dneh ga pričnemo razpošiljati po redu kot so prišla naročila.

V prešlih treh letih je bil v nekaj tednih razprodan. Ker ga tudi letos nismo tiskali več kot zadnja leta, vam priporočamo, da pošljete naročilo takoj ako ga še niste.

Cena Koledarja za Ameriko je 75 centov, kakor druga leta; za inozemstvo 85c. Kdor želi poslati Koledar svojcem v Slovenijo ali druge inozemske kraje, naj priloži zadnje omenjeno vsoto in natančen naslov osebe, kateri se naj Koledar pošlje.

Priporočamo vam, da naročite po več iztisov skupaj, s čemur nam boste mnogo prihranili na poštini. Vsled teže, ki jo ima posamezen iztis Družinskega koledarja, nas stane poština za vsako kopijo, če se jo pošlje posamično, povprečno 8 centov. Torej ako vam je mogoče naročiti po več iztisov skupaj, nam boste pomagali znižati razpošiljalne stroške.

VSEBINA KRONIKE.

Kronika (Pregled po svetu) vsebuje vrsto člankov o politični in ekonomski situaciji v raznih deželah po svetu. Kronika je razvrščena po sledečem redu: Uvod; Liga narodov; Zedinjene države; Woodrow Wilson; Dolgov; Armade evropskih držav; Velika Britanija; Francija; Nemčija; Unija sovjetskih socialističnih republik (sovjetska Rusija); Nikolaj Lenin; Aleksij Ivanovič Rykov; Revolucija v Georgiji; Baltiške dežele; Italija; Jugoslavija; Druge balkanske dežele; Turčija; Ostale evropske dežele; Azija; Religije; Socialistično in delavsko gibanje.

INFORMATIVNI DEL.

Kronika, posebno rubrika "Socialistično in delavsko gibanje", nudi mnogo informacij; urejena je vsa s stališča delavskega gibanja, in v tem je za naše čitatelje velike vzgojevalne vrednosti.

Letnik 1925 vsebuje tudi zgodovinske podatke in seznam zgodovinskih dnevor.

Koledarski del vsebuje poleg časovnih tudi druge informacije.

ANATOLE FRANCE.

Joško Oven je napisal za Koledar članek o velikem francoskem pisatelju svetovnega slovesa Anatolu France-u, ki je dne 13. oktobra t. l. v Parizu umrl. S. Oven, kateremu so Francova dela dobro poznana, se je potrudil, da je dal o pokojnem pisatelju v omejenem prostoru Koledarja res lep opis.

"HLAPEC IN IDEJA."

Eden izmed najlepših literarnih prispevkov v letniku 1925 je T. Seliškarjevo delo "Hlapec in ideja" — stvar, ki je sama vredna več kot je cena Koledarju.

Razen te študije v prizorih vsebuje Koledar sledeče Seliškarjeve pesmi: "Opomin", "Vojaški grobovi", "Besede mojih velikih dni" in "Obup".

NA CILJU

je povest, ki jo je spisal po resničnem dogodku slovenski pisatelj Angelo Cerkenik, kateri je čitateljem "Proletarca" in Koledarja znan že iz prejšnjih svojih del. Tudi to delo je vredno vsega priznanja in bo naročnikom Koledarja gotovo ugajalo.

NAŠI AMERIŠKI SOTRUDNIKI

so v Koledarju letnika 1925 dobro zastopani. Ivan Molek je priredil daljši spis "Bila je drobna pika — bil je narod", v katerem slika, kako je izginil slovenski narod iz zgodovine. Dejanje se vrši tisočletja po sedanji "civilizaciji". I. Molek je prispeval tudi par pesmi, namreč "Praded in brat" ter "Za slavo domovine".

Jože Zavertnik opisuje v črtici "Ako bi cesar jedel tak kruh" enega militarističnih umorov, ki se je izvršil v Ljubljani v prvih letih svetovne vojne.

F. S. Tauchar opisuje sestanek članov napredne družine, v kateri se vsi zanimajo za bodočnost kapitalistične razpravljaajo o preobratih, ki imajo priti v teku razvoja.

A. K. nam podaja sliko slovenskega "businessmana", ki je šel v domovino iskati nevesto in jo po par neprilikah srečno našel.

DRUGI SPISI.

E. V. Debs opisuje v članku "Lincoln v življenju in po smrti" brezmejno hinavstvo ameriškega kapitalističnega časopisja in republikanske stranke, ki danes slavi Lincolna, med tem ko ga je ista reakcija, zapopadana v privatnih interesih, v času njegovega življenja napadala, smešila in obrekovala.

M. Čobalovi "Spomini" podajajo slike iz delavskih bojev v Sloveniji in bivši Avstriji izza dni ko je bil socialistični in strokovni pokret še v povojih.

Članek "Naše slike" daje nekoliko tolmačenja o pomenu gotovih ilustracij ter o mojstrih, ki so jih spravili na platno. V enakem smislu je spisan članek "Chas. A. Wilimovsky".

Zelo lepa je pesem "Deca iz srca zemlje", ki jo je spisal Fran Albrecht. Vzeta je iz zbirke "Pesmi življenja."

SLIKE.

Izmed slik omenjamo: Duh upornika (Helen Solher). — Mi smo sila! — Spomin na leto 1914. — Izgubljena stavka. — Veteran svetovne vojne. — Rusija se trudi modernizirati svojo agrikulturo. — To da je svet? — Delavstvo v Angliji se dviga! — Spartakova prisega. — Neizbežno. — Človek in narava. — Adam (August Rodin). — Morje penec (Pogany). — Razmišljanje (Korbel). — Revolta (Kolwitz). — Vesna (Dener). — V parku (Poore). — Moderni venus (Schlesinger). — Misleči proletarec (Meunier). — Brez posla (Garviss). — Doli z gilotino! — Južna stran čikaške reke (Wilimovsky). — Gozd po dežju, ko ga obsije solnce (Wilimovsky). — Poem. — Sramežljiva ljubezen (Bramtot).

PORTRETI.

Koledar vsebuje število portretov delavskih voditeljev, pisateljev itd., izmed katerih omenjamo: J. Ramsay MacDonald; Mahatma Gandhi; La Follette; Edouard Herriot, francoski ministerski predsednik; Nikolaj Lenin; Nadežna Krupskaja (soproga pokojnega Lenina); Aleksij Ivanovič Rykov, predsednik sveta ljudskih komisarjev (mesto ki ga je preje imel Lenin); Stefan Radić, vodja hrvatske seljačke republikanske stranke; Eugene V. Debs; Morris Hillquit; James H. Maurer, predsednik Pennsylvania State Federation of Labor; Victor L. Berger; William Z. Foster, predsednik Workers' Party; Chas. E. Ruthenberg; Samuel Gompers; Plutarco Elías Calles, socialist in novi predsednik republike Mehiko; Abraham Lincoln; Anatole France.

Koledar vsebuje slike sledečih evropskih socialističnih voditeljev: Bauer, Adler, Seitz (Nemška Avstrija); Vandervelde (Belgija); Karl Kautsky (Nemčija); Longuet (Francija); Wels, Crispin, Hertz (Nemčija); Stauning (danski ministerski predsednik); Branting (švedski ministerski predsednik).

NAJBOLJSI KOLEDAR.

Iz tega pregleda vsebine razvidite, da se tudi za letnik 1925 nismo strahili stroškov in dela. Našemu delavstvu poklanjamo to knjigo, ki je priznana za najboljšo publikacijo te vrste v jugoslovanski literaturi.

Ruska "carina" v New Yorku.

Dne 6. decembra je prišla v New York ruska "carina" Viktorija Fedorovna, žena "velikega kneza" Cirila Vladimiroviča, ki se je pred tremi meseci proglasil v Koburgu, Nemčija, za "carja vseh Rusov". Njegovo ime sedaj je "car Ciril I."

Ambiciozni Ciril je bratranec pokojnega bivšega carja Nikolaja in si je kot njegov sorodnik vzel pravico "polastiti se krone". Ker pa ima pokojni car še precej bratrancev in drugih sorodnikov, ki bi vsi bili radi carji, bo imel "car" Ciril precej težkoč, predno jih bo prepričal da je prav njega izbrala božja previdnost za vladarja ruskemu ljudstvu.

Novo "carino" je spremljal po newyorških ulicah kordon policajev, da zabrani eventuelne demonstracije, ki bi jih organizirali proti nji bodisi tisti "beli"

Rusi, ki so za monarhijo toda niso zadovoljni z "novim carjem", ali pa "rdeči" Rusi, ki sploh ne marajo carja. Tudi Ciril sam bi bil rad prišel v Zedinjene države, pa ni mogel dobiti potnega lista, ker so mu ga odrekale francoske oblasti in ameriški konzul v Parizu. Njegovi ženi so dovolili posetiti to deželo, toda je morala baje preje obljubiti, da njen obisk nima "političnega značaja".

Tudi operni pevec Geo. Baklanov, ki je pred tednom prišel v Chicago, je mnenja, da bo Rusija kmalu dobila carja, kajti boljševiki se "komaj še drže". Baklanov pa ni za Cirila, "ker pri ruskemu ljudstvu ni priljubljen"; veliki knez Nikolaj, stric zadnjega carja iz dinastije Romanovcev, pa je po Baklanovemu zatrdilu oboževan med masami ruskih mužikov, kar pomeni, da bo on prihodnji car.

Sicer pa bo imelo rusko ljudstvo zadnjo besedo.

ČLANSTVU J. S. Z. IN NASPROTNIKOM SOCIALISTIČNEGA GIBANJA V CHICAGI NA ZNANJE.

Klub št. 1 je v prošlem poletju na večih svojih sejah razpravljal o raznih napadih na J. S. Z. in na njeno glasilo "Proletarca". Te razprave so prišle na dnevni red ko je pričel list "G. S." povodom volitev v gl. odbor SNPJ. "razkrinkavati" zarote radikalnih socialistov, kot je nazval slovenske delavce organizirane v JSZ., ki po njegovi trditvi nameravajo izkoriščati to največjo slovensko podporno organizacijo. Te napade in izmišljotine so ponavljali tudi nekateri drugi listi.

Klub št. 1 je z ozrom na te in vse druge podobne intrige in napade na naše gibanje sklenil sklicati javen sestanek, na katerem bodo imeli naši nasprotniki priliko povedati iz obraza v obraz to kar so trdili v listih ali kjerkoli o JSZ. in njenemu odboru.

Potrebno je, da si enkrat pogledamo iz oči v oči in razpravljamo o motivih, iz katerih izvirajo napadi in natolcevanja na JSZ., in to bomo storili na tem skupnem zborovanju.

Pripravljalni odbor za sklicanje sestanka naznanja, da je aranžiral vse potrebno za javno razpravo med člani J. S. Z. na eni strani in nasprotniki socialističnega gibanja na drugi strani, ki se bo vršila

V PETEK DNE 9. JANUARJA 1925 OB 8. ZVEČER

V ZBOROVALNI DVORANI S. N. P. J., 2659 S. LAWDALE AVENUE.

Dnevni red razprave:

FRANK ALESH bo predsedoval zborovanju.

1. Predsednik pojasni namen sestanka in poda navodila, po katerih se bo vršila razprava. Določil bo tudi čas govornikom in debatorjem.
2. FRANK ZAJEC, urednik "Proletarca", govori o napadih in obdolžitvah, ki jih je priobčeval "Glas Svobode" za časa volitev v gl. odbor SNPJ. in o nasprotjih proti JSZ., ki prihajajo od strani nekaterih bivših članov JSZ. v Chicagi, kateri na en ali drug način podpirajo konservativce v boju proti socialističnemu gibanju.
3. Odgovori prizadetih, zapopadeni v točki 2.
4. Splošna diskuzija o stvareh, navedenih v točki 2.
5. CHAS. POGORELEC govori o napadih na JSZ. od strani nekaterih drugih slovenskih listov in posameznih nasprotnikov.
6. Odgovori prizadetih, zapopadeni v točki 5.
7. Splošna diskuzija o stvareh, zapopadene v točki 5.
8. Zaključni govor predsednika.

Vsi, ki se čutijo prizadete, so vabljeni na ta sestanek na katerem bodo imeli priliko pred zborovalci dokazati svoje trditve, ki so jih navajali ali jih navajajo v boju proti JSZ.

Članstvo JSZ. in druge delavce v Chicagi vabimo, da pridejo dne 9. januarja v dvorano SNPJ. in prisostvujejo temu velevažnemu sestanku.

Za pripravljalni odbor: FRANK ALESH, JOHN OLIP, F. S. TAUCHAR.

Jugoslovanska Socialistična Zveza

3639 W. 26th St., CHICAGO, ILL.

pridružena

SOCIALISTIČNI STRANKI AMERIKE

EKSEKUTIVA SOCIALISTIČNE STRANKE:

Eugene V. Debs, Indiana, predsednik; Morris Hillquit, New York, mednarodni tajnik; Bertha Hale White, eksekutivna tajnica; Victor L. Berger, Wisconsin; John M. Collins, Illinois; Leo M. Harkins, New Jersey; Morris Hillquit, New York; Jas. H. Maurer, Pennsylvania; Geo. E. Roewer, Jr., Massachusetts; Jos. W. Sharts, Ohio.
Glavni urad: 2653 Washington Blvd., Chicago, Ill.

TAJNIŠTVO J. S. Z.:

Charles Pogorelec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

EKSEKUTIVA J. S. Z.:

Frank Alesh, Sava Bojanović, Vincenc Cainkar, Mi-
loje V. Lučić, Frank Udovich, Božo Stojanovich, F. S.
Tauchar, Frank Zajec.

NADZORNI ODBOR J. S. Z.:

Philip Godina, Blaž Novak, Peter Kokotovich.

PROSVETNI ODSEK J. S. Z.:

Frank Alesh, Joseph Oven, John Olip.

NADZORNI ODBOR SLOV. SEKCIJE J. S. Z.:

John Thaler, Fred A. Vider, Frank Florjančič.

PROLETAREC,

glasilo in last slovenske sekcije Jugoslovanske Sociali-
stične Zveze.

Upravni odbor Proletarca: John Olip, predsednik; Frank
Alesh, tajnik; Filip Godina, blagajnik; F. S. Tauchar
in F. Udovich, nadzornika.

Urednik: Frank Zajec.

Upravnik: Charles Pogorelec.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavlajte na
naslov Proletarca.

(Opomba.—Uredništvo Proletarca sprejme odgovor-
nost le za tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v
uredništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sotrudi-
niki, so odgovorni prispevatelji. Uredništvo sprejme za-
nje le toliko odgovornosti, kolikor zahteva zakon.)

AKTIVNI KLUBI J. S. Z.

- 1, Chicago, Ill. — Tajnik Charles Pogorelec, 3639 W. 26th Street. Seje vsaki tretji petek v mesecu ob 8. zvečer v dvorani SNPJ.
- 2, Glencoe, Ohio. — Tajnik Nace Zlemberger, L. Box 12. Redne seje vsako 3. nedeljo dopoldne pri sodrugu N. Zlembergerju.
- 3, Stockett, Mont. — Tajnik John Gazvoda, Box 232.
- 6, Storrs, Utah. — Tajnik Anton Evac, Box 573.
- 10, Forest City, Pa. — Tajnik John Murnich, Box 408.
- 13, Sygan, Pa. — Taj. Frank Ursitz, Box 546, Morgan, Pa.
- 20, Chicago, Ill. — Tajnik Geo. Maslach, 2250 Clybourn ave.
- 21, Arma, Kans. — Tajnik Martin Gorene, Box 114.
- 22, Chisholm, Minn. — Tajnik Blaž Seme, 121 W. Spruce St.
- 27, Cleveland, O. — Tajnik John Krebelj, 1265 E. 59. St. Lawrence Gorjup, organizator. Seje vsako drugo in četrto nedeljo v S. N. Domu.
- 32, W. Newton, Pa. — Tajnik Jos. Juvan, RFD 2, box 101.
- 37, Milwaukee, Wis. — Taj. Frank Perko, 311 First Av.
- 41, Clinton, Ind. — Tajnik Joseph Gračner, 1135 Sycamore Street.

45, Waukegan, Ill. — Tajnik Martin Judnich, 706 McAllister Ave.

47, Springfield, Ill. — Tajnik Jos. Ovea, 1841 So. 15th St.
50, Virden, Ill. — Tajnik Frank Stempihar, R. F. D. 41.
Box W.

69, Herminie, Pa. — Tajnik Ant. Zornik, Box 202.

114, Detroit, Mich. — Tajnik Frank Kuhovski, 8971 Sher-
wood St.

118, Canonsburg, Pa. — Tajnik John Chesnik, Box 170.

128, Nokomis, Ill. — Tajnik Lucas Grosier, R. 2, Box 110.

157, Gross, Kans. — Taj. John Kunstelj, Box 32.

165, Blanford, Ind. — Tajnik John Cestnik, Box 7.

167, South View, Pa. — Tajnik Anton Rupnik, Box 55.

175, Moon Run, Pa. — Tajnik Lucas Butya, Box 263.

181, Lloydell, Pa. — Tajnik Tony Zalar, box 152.

182, Meadowlands, Pa. — Tajnik Leonard Lenassi, Bx 563.

184, Lawrence, Pa. — Tajnik Louis Britz, Box 34.

198, Homer City, Pa. — Tajnik Andy Obed, Box 265.

213, Carlinville, Ill. — Taj. Joseph Korsič, 736 N. Broad St.

218, Luzerne, Pa. — Tajnik John Matichich, 376 Miller St.

220, Bon-Air, Pa. — Taj. John Bizjak, R. D. 2, box 80,
Johnstown, Pa.

222, Girard, O. — Tajnik John Petkovšek, 39 Smithsonian
Street.

224, Pullman, Ill. — Tajnik John Jereb, 216, E. 136 St.

225, Avella, Pa. — Tajnik Frank Bregar, Bx 363.

228, Pursglove, W. Va. — Tajnik John Vitez, Box 136,
Maidsville.

230, Library, Pa. — Tajnik Ant. Kuna, Box 187.

232, Barberton, O. — Tajnik Jos. Tursich, 684 Newell St.

233, Renton, Pa. — Tajnik Ant. Chater, Box K. 4.

234, Harwick, Pa. — Tajnik Andy Bertl, Box 157.

235, Sheboygan, Wis. — Tajnik Leo Milostnik, 719 Alabama
Ave.

237, Meriden, W. Va. — Tajnik John Korošec, P. O.

238, Universal, Ind. — Tajnik Vincent Vrhovnik, Box 92.

239, Slovan, Pa. — Tajnik Mihael Klopčič, Box 395.

241, Verona, Pa. — Tajnik Rock Lesar, Box 641.

242, Cliff Mine, Pa. — Tajnik Ant. Kovačič, R. D. 2, Corao-
polis, Pa.

243, Warren, O. — Tajnik Jack Kotar, 72 Roman Ave.

POSAMEZNI ČLANI (at large):

John Petrich, Youngstown, O.

Frank Lipar, Parsons, Pa.

John M. Stonich, Pueblo, Colo.

Tony Semec, Tioga, Wis.

Paul Chesnik, Toronto, Ohio.

Jas. Kogoj, Auburn, Ill.

Max Martz, Buhl, Minn.

Frank Cherne, Banock, Ohio.

TAJNIKOM KLUBOV J. S. Z.

Tajniki in drugi odgovorni funkcionarji klubov J. S. Z. naj skrbijo, da bo vsaka prireditev naznanjena v Proletarcu. Poročajte tudi, kako je uspela. Glasilo J. S. Z. je ogledalo aktivnosti naših organizacij. To ogledalo pa ne more biti popolno, ako klubi ne obveščajo javnosti od časa do časa o svojem delu.

“Radnikova” logika.

Hrvatski “komunistični” list “Radnik” z dne 6. decembra odgovarja na “Proletarčev” članek “Ameriški komunisti po volilni kampanji”, v katerem zelo “nehvaležno” odklanja naš nasvet, da naj W. P. prizna svoje zmote in neuspehe ter se pridruži socialistični stranki, ki je kljub dolgotrajnemu “pokopavanju” dokazala, da je še vedno edina stranka ameriškega razredno zavednega delavstva, vredna vpoštevanja, medtem ko je W. P. stranka groženj katerih ne izpolnjuje, stranka nesloge in fraz.

“Radnik” ni našega mnenja in po svoji logiki izvaja, kam bi naš nasvet dovedel, ako bi se ga “vsestransko” vpoštevalo. Med drugim piše: “Socialistična stranka je mala stranka in je priznala svoje neuspehe, ker se je pridružila La Follettovi maloburžvazni kombinaciji. No, tudi La Follette ni uspel . . . Kaj sedaj? Sedaj bi socialistična stranka morala priznati neuspehe in se pridružiti tistim, ki so bili uspešni — to je Coolidgu in republikanski stranki . . .”

To je logika, ki je morda dobra za čitatelje “Radnika”, ampak za razumne ljudi ni.

Kar se tiče pridruževanja La Follettovi “maloburžvazni” kombinaciji, bi se ji zelo radi pridružili tudi ameriški “komunisti”, ki so ustanavljali “La Follette for President Clubs”, v toliki meri, da jih je moral Chas. Ruthenberg, tajnik W. P., svariti in jim dopovedovati, da to ni naloga komunistov. Že ko jim je La Follette povedal, da mu ni za “Radnikovo” pomoč in pomoč W. P., so šli na konvencijo v St. Paul in nominirali svojega predsedniškega kandidata pod pogojem da se umakne, ako bo La Follette na konvenciji 4. julija hotel sprejeti skupno nominacijo. Na konvenciji 3. julija 1923 v Chicagi bi se bili ljudje za katere propagira “Radnik” združili z vsako “maloburžvazno” kombinacijo, ki bi hotela sprejeti skrajno reformistični program pokojne “federativne” farmerske delavske stranke.

Če bi hoteli rabiti “Radnikovo” logiko, bi na podlagi gesla “enotna fronta” zaključevali, da bi se morala W. P. istotako združiti z delavstvom ki je izvolilo Coolidga in se potem ponasati z zmago skupne “delavske kmečke fronte.”

Resnica je ta: Če dežela ne zagaži v ekonomski kaos in politično anarhijo, ne bo nobena Workers’ Party vpriporila revolucije, ker te ne prihajajo po naročilu ali kakor revolucije na gledališkem odru. Izmed malega števila volilcev, ki jih je dobila dne 4. novembra, W. P., jih ni morda niti tisoč, ki bi se odzvali pozivu za revolucijo. Najbrž jih ni niti sto, ker je tudi fanatičnemu pristašu lahko jasno, da se revolucije ne vrše s frazami na shodih in na papirju. Fraze so silno poceni, pa tudi razuma ni treba zanje, kar dokazuje “Radnikova” logika.

Konec tragične izpovedi demagoga -- r.

Čurimangurijski uvod v tej izpovedi boste našli v 897. števil. “Proletarca” pod naslovom “Mlinar in njegova hči”, zahrbtni izbruh — odgovor omenjenemu uvodu — je pa priobčen v “Enakopravnosti” z dne 22. novembra 1924 — leto “Groessenwahnsin Zatrobilnikov”. Že površen pregled in primerjanje moje kritike z zahrbtnim izbruhom g. Zatrobilnika bo privedlo vsakega treznomislečega in nepristranskega čitatelja do zaključka, da sem na pravi poti, kajti kaj naj brezmočno zaletavanje gospoda — r, alias “Zatrobil”, pomeni drugega kot to da sem na pravi poti! Goethe, h kateremu sem že tudi bil povabljen na malo južino, je nekoč rekel: “Kadar slišim pasje lajanje, tedaj vem, da napredujem.” Jaz bi rekel, da parafraziram Goetheja (na pa “prafraziram”), ako pravim: “Kadar slišim Zatrobilnikovo lajanje, tedaj vem, da napredujem.” Ker nisem maščevalen, “olikan” in zahrbtn, in ker nimam tudi drugih podobnih karakterističnih znakov malenkostnih ljudi kakršen je n. pr. moj nepošten nasprotnik g. Zatrobil, se ne bom poslužil njegove metode, temveč bom utemeljil mojo zgorajšnjo izjavo z dokazi, ne pa z osebnimi napadi, katere on smatra za argumente. Sedaj si pa oglejmo njegov v razburjenosti, maščevalnosti, škodoželjnosti in v grozilih mukah spočet, zahrbtni izbruh.

Gospoda — r, alias Zatrobil, sem imenoval v svoji kritiki, da je demagog. Utemeljil sem svojo izjavo z dokazi iz edino njemu lastne “anonce”. Komaj je to prečital, takoj se je ves razburjen spravil name. Ker ni imel dokazov in ne revolverja, da bi izpodbil moje trditve in dokaze, se je zatekel k stari metodi argumentiranja, katera ni nič drugega kot marljivo prepisanje že mnogokrat vporabljenega “sarkastičnega” primerjanja nasprotnika z nekakšnimi kometi. Takoj za tem je pričel sukati svoje “kritično” kopje v obleki latinskih rekov, kateri so tudi že neuspešno in izrabljeno orožje. Računajoč na nekritično in nevedno maso (nava a vseh pravovernih demagogov), se skuša s pomočjo h latinskih fraz norčevati iz učenosti. G. Zatrobil, ako bi vi bili pošten nasprotnik, ne bi skušali smešiti filozofijo. Ampak čemu pričakovati pošteno argumentiranje od človeka, ki je sposoben vam očitati nekaj česar niste nikoli napisali. V dokaz navajam sledeči citat iz njegovega izbruha: “Srce me boli, ker vidim, da sem prezrl v igri dejstvo, da si je na primer še nekdo zaželel ‘hčer’ pred smrtjo” itd. ad nauseam. Dobro vem, kaj je mislil s tem utvariti. Ne, nevedni mi nasprotnik Zatrobil, nisem tak kot ste Vi. Vi ste, prvič, spisali stavek in ga meni podtaknili, in drugič, skušali ste me pokazati v luči grehaželjnega kritika. Svinja, oprostite neblagodonečo, kakor tudi nepoetično besedo, vedno najde blato. Vi ste ga tudi s prej omenjenim izmišljenim stavkom. “Kdor išče, ta najde” še vedno drži.

Ta mala nepoštenost me spominja na neko “gospo”, katera je Websterju, pisatelju angleškega besednjaka, očitala, da ima tudi nesramne besede v svojem slovarju. Webster ji je prijazno a vendar ironično odgovoril: “Gospa, iskati ste jih morali.”

Ko sem pisal razkrivajočo kritiko, katera je slučajno dirnila tudi g. Zatrobila, sem dobro vedel, da moram biti natančen v svojem izražanju. Vzlic temu me ni razumel, kar je umljivo, ker je čital kritiko v preveliki razburjenosti. Razumel jo je le polovico. On

je še vedno tako preprosti, da si misli, da mora v resnici pljuvati po odru, ako le zapišem sledeči jasen stavek: "Navidezno umetno pljuvanje se čisto lahko uporabi prihodnjič." Kaj on razume pod besedami navidezno in umetno, sem spoznal, ko sem čital njegovo godljo. Če še ni videl takega pljuvanja, mu svetujem, ako mi ne bo zameril, da poseti prihodnjo igro "Na dnu".

Tam bo videl kako se umetno pljuva, ne da bi "ocofal sobni pod okoli sebe". O njegovem estetičnem in etičnem čutu smo takoj prepričani, kakor hitro čitamo njegove anonimne "anonice" ter zahrbtnje izbruhe. K temu lahko še dodamo njegovo podtikovanje, da dobimo jasnejši utis o njegovi estetiki in etiki.

H koncu njegovega malenkostnega izbruha me ta moj samopostavljeni psihiater vabi, da naj zopet podam novih tvarin za smeh, kateri bo homerski, ako smemo verjeti, da je masa sploh zmožna homerskega smeha, in s tem končno pomagam črevesnemu zaprtju mase. To tvarino sem doprinesel, da se zopet zbudi iz nezavesti, kakor tudi da mu odpravim, ako ni to Sisi-fovo delo, duševno neprebavnost, katera je veliko slabša kot črevesna.

Moj dragi, nesovraženi "žentlemanski" nasprotnik je skušal argumentirati brez dokazov, s spodtikovanji in nikakor ne etičnimi osebnimi psovki. Razume se, da ga je lastno kladivo udarilo po glavi, ker nihče ne sprejme psovko za stvar in neizpodbiten argument. Moje dokaze je kar prezrl, kot da jih ni. Tudi noj ne vidi nevarnosti, katera mu preti. Glavo vtakne v pesek, ali to ga ne reši. On je tako nizek, da mi podtikuje ne-

izražane in nemisljene reči. Imen mi daje pa toliko, da v resnici ne vem, katerega bom izbral za "steady". Ker nima izpodbitnih dokazov s katerimi bi dokazal, da ni nikakoršen demagog, je vzel Murniku nekaj smodnika, katerega je postavil v naslov njegovega "doslednega odgovora". Ker sem ga malo pobožal, kar pomeni da se ne strinja z menoj, akoravno sem dokazal, da je demagog, me takoj ozmerja s harmonično-donečo, poetično-izraženo, estetično in etično-ugotovljeno besedo "Groessenwahnsin" — po domače povedano, da sem "nut". To je tisti humor, o katerem zna on tako lepo pisati. Dal Bog, da bi tvoja roka še ustvarjala tako pomembne literarne bisere! Tvojemu patronu pa veliko posredovalno moč pri Zeusu, da ohrani tvojo psovalno-argumentativno trobento, da nam boš javil prihod periodičnih kometov! Obvari, Allah, zadnji "logični" argument demagogov, — psovanje — katerega uporabljajo vsakikrat, ko se jim kaj dokaže! Ta plitvopljučni homerski smeh ohrani nam, o Bog, ker drugače se ne bomo smejali, kadar kak demagog zopet dokaže s svojo "psihiatrijo", da je vsakdo bedak, kateri se ne strinja z njim, ali pa kar je še slabše, — da ga razgali. Angelci, ohranite nam domišljavega igralca, malopridnega podtikovalca in zmožnega trobentača "anone" ter zahrbtnih izbruhov! Bogovi, ohranite nam to posebno študijo duševnih zanimivosti, vtelesena v demagogu — r, alias Zatrobil! Za vse te uslišbe, "Gloria Vobis Domini".

Ponovno imenujem tega demagoga, da je podtikovalec in zahrbtnjež. K gori navedenim dokazom, da je to kar ga imenujem naj služi še sledeče:

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

PRIDITE
IZ
ZAPADA

Varna banka za vlaganje vaših prihrankov.

PRIDITE
IZ
SEVERA

PRIDITE K NAM...

Ako hočete vložiti ali pa sigurno investirati vaše prihranke.

Izposoditi si denar pod ugodnimi pogoji na vaše hiše in posestva.

Poslati denar v Jugoslavijo ali v druge evropske države.

Kupiti si parobrodni listek za katerekoli prekomorsko črto.

Ako potrebujete nasveta v denarnih zadevah, naša pomoč vam je zagotovljen uspeh.

TORAJ, ZGLASITE SE
na banki priznani po vseh Združenih državah.

PRIDITE
IZ
VZHODA

KASPAR AMERICAN STATE BANK

varna in konservativna banka.

1900 BLUE ISLAND AVE.

vogal 19ste ceste
CHICAGO ILLINOIS

PRIDITE
IZ
JUGA

Do danes se je še vedno poslužil revolverskega žurnalizma s tem, da je vedno pisal proti mojim kritikam ne pod svojim pravim imenom, temveč pod anonimnim. Streljal je iz zasede. "Anonimnost", pravi Schopenhauer, "je ščit vse lopovske literature." Nadalje pravi: "Anonimnost služi namenu, da vzame vsako odgovornost od človeka, kateri noče biti odgovoren za ono kar je napisal. Velikokrat je plašč, kateri zakriva neznatnost, brezpomembnost ter nekompetentnost pisatelja." "Vsak pošten človek bi se moral podpisati s polnim imenom koncem svojih člankov." Tako je, moj anonimni nasprotnik! Le kar s pravim imenom na dan! To zahteva moštost in čast. Edino ako iztrebimo take zahrbtnosti in demagogije, bo pomagano cepajoči, a vendar izboljšajoči se slovenski dramtiki v Clevelandu.

Ako nimate argumentov, s katerimi bi dokazali da niste demagog, tedaj pomnite, da boste morali pisati kaj boljšega kot kako "zatrobljenje", če upate, da vam bom odgovarjal. Psovke namesto argumentov ne sprejemem; na neumnosti ne bom več odgovarjal. Ponovno, žentlemansko argumentiranje!

Joseph A. Siskovich.

Vonj cveta—duhteč zrak.

Stenski koledar je potreben v vsaki hiši. Ampak Trinerjevi stenski koledarji so vedno drugačni in nekaj več kot večina. Isti niso samo izvrstno delo tiskarske umetnosti, ampak njih slike imajo vedno kak poseben pomen, vsled česar ga vsaki ima rad in ga visoko ceni. Trinerjev stenski koledar za leto 1925 prinese na vaš dom takorekoč nekaj lepo duhteč zrak. Na njem ste dve lepi sliki: "The Blossom Time", mala mati s krasnim otročičem v naročju med cvetočimi drevesi, in "Golden Sunset", vesel postaran parček v češminovem vrtu. Ti dve sliki kažeta vrsto odjemalcev Trinerjevega zdravilno grenkega vina, ki je vaš zvesti prijatelj od mladih nog do pozne starosti. Mr. August Kompare nam je pisal iz Cantona, O., 18. nov.: "Danes ne potrebujem več nobenih drugih zdravil kot edino Trinerjevo zdravilno grenko vino." Isto je vselej zanesljivo zdravilo za želodčne neprilike. Trinerjev stenski koledar za leto 1925 vas bo vsaki dan spominjal na to dejstvo. Pošljite 10c za pokritje pošiljatenih stroškov na: Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata.

Ako v vaši naselbini še ni socialističnega kluba, ga ustanovite. Ako ni v naselbini zastopnika Proletarca, se priglasite vi.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAlister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

IŠČE SE

PEVOVODJA za poučevanje petja pri dveh pevskih zborih.

Poleg poučevanja bi lahko opravljal še kaka druga dela, bodisi v tovarni ali kjerkoli. Vsakemu, ki bi sprejel to službo smo pripravljene iti na roko in mu pomagati da dobi primerno delo.

Ponudbe pošljite na:

FRANJO KUHOVSKI,
8971 Sherwood Ave.,
Detroit, Mich.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slavnj angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS",

jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podužne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljajte naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Kadar potrebujete kaj iz lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu

vodilnem lekarnarju v

CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetnijs)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne.
Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana	1.50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA. (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZAJEDALCI. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE. (Vl. Levstik), vezana	1.00
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE. (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE. (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana	.65
ZENINI NAŠE KOPRNELE. (Rado Murnik), broširana	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
PESMI IN POEZIJE. BASNI. (Jean de la Fontaine, iz francoske prevlel I. Hribar) vezana	1.00

MLADA POTA. (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA. (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA. (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE. (Fran Levstik), vezana	.90
POHORSKE POTI. (Janko Glaser), broširana	.35
SLUTNJE. (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE. od Vodnika do moderne. (C. Golar), vezana	1.20
STRUP IZ JUDEJE. (J. S. Mačhar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65
SOLNCE IN SENCE. (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU. Valentin Vodnik, broširana	.25
SLAZKE PESMI. (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TRBOVLJE. (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA. (Vojslav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE. (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA. (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENEŠKI TRGOVEC. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
CARLJEVA ZENITEV-TRIJE ZENINI. (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana	.25
DNEVNIK. veseloligra v 2 dejanjih	.30

GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.	.60
GOSPA Z MOBJA. (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVADEN CLOVER. (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOČ NA HMELJNIKU. (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTICNE DUBE. (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOČI. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA. (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOČIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE. ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata	.20
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	5.00